

Szűkülnek a lakosok és civil szervezetek lehetőségei a közigazgatási eljárásokban?

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium hosszas előkészítő munka után társadalmi véleményezésre bocsátotta a közigazgatási eljárásról szóló törvény (közismert nevén a Ket.) átfogó módosításáról szóló tervezetet. A módosítás a törvény rendelkezéseinek nagy részét érinti, így inkább a törvény újrakodifikálásának tekinthető, mint finomhangolásnak. Ez – nem egészen négy évvel a hatálybalépés után – egy ilyen fontos jogszabály esetén nem mindennapos. A jelentős változtatás indoka minden valószínűség szerint az, hogy a kormányzat elégedetlen a közigazgatás teljesítményével, az adminisztrációs terheket túlzottnak, egyes nagyberuházások engedélyezését pedig indokolatlanul hosszúnak tartja. A közigazgatási eljárások gyorsításának szándékával teljes mértékben egyetértünk, hiszen ez a környezetvédelem és a környezetvédő civil szervezetek érdekei szempontjából is előnyös lenne, elkerülhetővé tenné a beruházásokkal kapcsolatos bizonytalan jogi helyzetet, és ezzel megelőzhetné az eljárás elhúzódása alatt bekövetkező káros hatásokat.

Jóval nehezebb azonban egyetérteni azzal, hogy a lassú döntéshozatali folyamatokért az érdekvédő szervezeteket és a lakosságot teszi felelőssé a jogalkotó, és az eljárások gyorsítását a civil részvételi lehetőségek szűkítésével, és ezáltal a hatósági munka szakszerűségének és alaposságának csökkentésével kívánja megvalósítani. A Ket. módosításának tervezete jól illeszkedik ehhez az alaptalan véleményhez és ahhoz a sorozathoz, amit az autópálya törvény, a nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházásokról szóló törvény, az állami vagyronról szóló törvény és még számtalan kisebb-nagyobb jogszabály megalkotása és módosítása képviselt az elmúlt időszakban. Az utóbbi évek közigazgatási jogalkotásának prioritása érzékelhetően a társadalmi részvétel lehetőségeinek korlátozása lett. Ezek a gyorsítást célzó és részvételi jogot korlátozó jogszabályok a Ket. módosítás tervével együtt olyan egységet alkotnak, amely – álláspontunk szerint – nem felel meg az Aarhusi Egyezmény által elvárt közösségi részvételi jogoknak, így ellentétes nemzetközi kötelezettségeinkkel és a Magyar Köztársaság Alkotmányával is.

A hatósági munka lassúsága leginkább annak köszönhető, hogy az utóbbi 5-6 évben a közigazgatási szervek drasztikus leépítésére került sor. Az eljárások lefolytatásával foglalkozó szakembergárda létszámának és anyagi forrásainak jelentős csökkentése miatt egyre gyengébb szakmai színvonalon kerül sor az engedélyezési ügyek intézésére. Szintén fontos oka az ügymenet vontatottságának, hogy sok esetben indokolatlan bürokratikus terhek sújtják az ügyfeleket – legyenek azok beruházók, más gazdasági szereplők, lakosok vagy civil szervezetek.

Minden eddigi tapasztalat azt mutatja, hogy ahol hiányzik az állami, önkormányzati szervek civil kontrollja, ott gyakran születnek a társadalom és az or-

szág gazdasága szempontjából hátrányos döntések, továbbá virágzik a korrupció. Nem véletlen, hogy a demokratikus hagyományokkal rendelkező országokban rendkívül fontosnak tartják és ösztönzik a lakosság, a civil szervezetek részvételét a döntéshozatalban. (Gondoljunk például Svájcra, ahol szinte mindennaposak a népszavazások.)

A kormányzati érveléssel szemben a társadalmi és szakmai szervezetek észrevételei, jogorvoslati joga a döntések szakmai színvonalát inkább erősíti, a hatóságot alaposabb munkára ösztönzi, sőt egyes esetekben az eljáró szervet tehermentesíti, így időmegtakarítást okoz. Például egy környezeti ügyben a civil szervezetek által közölt új információ vagy a lakossági vélemények összegyűjtése és becsatornázása sokat segíthet a hatóság munkatársainak. Az elmúlt évek közismert eljárásai közül számos eset bizonyítja, hogy a bünbaknak kiküldött közösségi részvételi jogok helyett a megfelelő tervezés és a hatósági munka hiányosságai, egyes esetekben tévedései vezettek az eljárások elhúzódtához. Gondoljunk csak a 4-es metró engedélyezési eljárására, az M0-s keleti szektorának építésére, és a kisajátítások miatti késlekedésre, vagy legutóbb a Megyeri-híd engedélyezésére. Bár egyes politikusok előszeretettel igyekeztek a felelősséget a civil szervezetekre hárítani, a tények éppen ennek ellenkezőjét bizonyítják. (Kirívó példája ennek, hogy Demszky Gábor főpolgármestert csak jogerős bírósági ítélettel lehetett rávenni arra, hogy helyesbítse azt a kijelentését, amely szerint a 4-es metró építésének elhúzódtását a Levegő Munkacsoport okozza...)

A Ket. tervezete nem csak a beleszólási és jogorvoslati lehetőségeket korlátozza, hanem komoly értelmezési problémákat teremt, ami a jogszabály alkalmazói – hatóságok, bíróságok, beruházók, civil szervezetek – számára nem időmegtakarítást, hanem többletterhet jelent majd. Különösen igaz lesz ez, ha az eljárásban ellenérdekű felek vesznek részt. Ilyenkor gyakorlatilag elkerülhetetlen a hosszadalmas, költséges és mindenki számára idegőrlő bírósági felülvizsgálati procedúra. A módosítás elfogadása így vélhetően ellentétes hatást fog kiváltani: gyorsítás, egyszerűsítés és hatékonyság növelés helyett vitákkal terhelt, időigényes és csökkenő szakszerűség mellett lefolytatott eljárásokra lehet számítani.

A Levegő Munkacsoport észrevételeit és módosítási javaslatait eljuttatta a törvénymódosítást előkészítő Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumnak. Tudomásunk szerint más társadalmi és szakmai szervezetek, továbbá a jövő nemzedékek országgyűlési biztosa és az Országos Környezetvédelmi Tanács is komoly aggályait fejezte ki a tervezet kapcsán.

Budapest, 2008. szeptember 30.

dr. Bendik Gábor
a Levegő Munkacsoport jogásza